

Overzicht programma en activiteiten 2009

WERKPLAATSEN

Terugblik programma en activiteiten werkplaatsen Vrije Academie 2009

In 2009 is de academie verder gegaan in het proces van herpositionering en inhoudelijk aanscherpen van het programma. De Vrije Academie ziet zich als een instituut met een sterke maatschappelijke en culturele ambitie en verantwoordelijkheid. Een plaats waar laagdrempeligheid garant staat voor de grondbeginselen van de academie, maar waar, door een interne kwaliteitsslag, doorgestroomd kan worden tot postacademisch niveau. Het werkplaatsenprogramma wil zoveel mogelijk inspireren en stimuleren om deze ontwikkelingsmogelijkheden gestalte te geven. In samenwerking met het inhoudelijke programma van Studium Generale en de vele debatten en lezingen is het programma een kwalitatief en gevarieerd aanbod aan artistiek-technisch en - inhoudelijke begeleiding. Het programma bestaat uit een aantal componenten.

1 Werkplaatsbegeleiding

- a Dagbegeleiding.
- b Workshop/cursus

2 Gastbegeleiding

- a Kick-off
- b Artist in Residence
- c Masterclasses

3 Reflectie

- a Werkbeschuwing
- b Kunstbeschuwing

4 Uitwisseling

- a Link your art
- b Berlijn grafiek
- c Stadsacademie

1 Werkplaatsbegeleiding

Hieronder verstaat de academie begeleiding door professionele kunstenaars die op freelance basis binnen de verschillende werkplaatsen/disciplines les geven cq begeleiden in de ontwikkeling van de deelnemers. Individueel advies aan de deelnemers en onderlinge uitwisseling tussen de verschillende begeleiders is de basis. In 2009 is gestart met de professionalisering van het werkplaatsenbeleid. Een plan van aanpak is geschreven en binnen de staf goedgekeurd. Binnen deze aanzet is het doel een 'hoger ambitieniveau, inspirerend werkklimaat en onderlinge aansluiting van de diverse onderdelen van de academie' omschreven. Hiertoe vonden gesprekken plaats met alle docenten om de ideeën en ervaringen te bundelen in voorstellen ten behoeve van het optimaliseren van de verschillende werkplaatsen. Er zijn ook stappen gezet naar een eerste opzet om de ontwikkeling van de deelnemers beter in kaart te brengen. Vooralsnog een periodiek overleg waarbij de individuele deelnemers, wanneer hier aanleiding toe is, aan bod komen. Informatie wordt centraal bijgehouden en uitgewisseld.

a Dagbegeleiding in 2009:

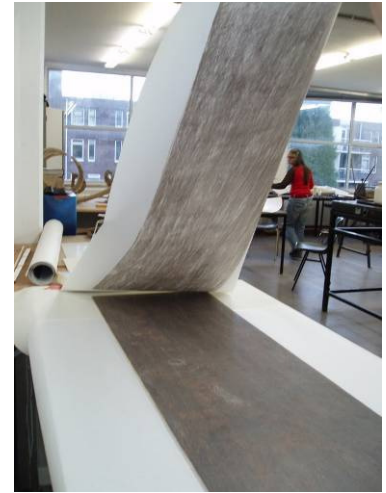
Elsa hartjesveld en Mark van Overeem.	Begeleiders schilderen
Marijke Verhoef en John de Rijke.	Begeleiders grafiek
Rob Steenhorst.	Begeleider digitaal
Moki Last.	Begeleider keramiek
Mark de Weijer.	Begeleider ruimtelijk / coördinator werkplaatsen

b In 2009 is het cursus aanbod in het najaar (september-december) verplaatst naar de avond. Dit om te benadrukken dat we de werkplaatsen en het daaraan gekoppelde inhoudelijke programma als onze kernactiviteit zien. De cursussen zien we als een extra service met een aanbod wat aansluit op een academisch propedeusejaar.

De cursussen hanteren geen ballotage/intake voor deelname. Hier is sprake van laagdrempeligheid om aspirant deelnemers de mogelijkheid te bieden om zodoende door te stromen naar een deelnemerschap waar wel een intake noodzakelijk is. Ook de mogelijkheid voor huidige deelnemers om zich 'bij te schaven' in het werken naar de waarneming.

Het workshopaanbod voor het voorjaar 2009 bestond uit:

Lassen/metaalbewerking	Niek de Heer
Mallen maken	Pier Luigi Pompei
Taal en steen	Irene Bakker
Etsen	Thomas Ankum
Zeefdruk	John de Rijke
Lithografie	Marijke Verhoef
Polymeertechniek	Thomas Ankum
Gomdruk	Peter Zuur
Digitale beeldbewerking	Rob Steenhorst
Van pixel naar druppel	Guido Winkler
Traditionele Chinese technieken	Zhou le Sheng
Stillevens	Henk Hubenet
Kleurtheorie en perspectief	Barbara van de Kerke
Portret	Ed van der Kooij
Modelstudie	Pien Hazenberg/Bill Bogaarts

Najaar 2009

Portret ruimtelijk	Willem Speekenbrink
Hout en metaal	Bas de Boer
Basis grafiek	Marijke Verhoef
Digitale beeldbewerking	Rob Steenhorst
Traditionele Chinese technieken	Zhou le Sheng
Stillevens	Henk Hubenet
Kleurtheorie en perspectief	Barbara van de Kerke
Portret	Ed van der Kooij
Modelstudie	Pien Hazenberg/Bill Bogaarts
Kunstbeschouwing	Michael van Hoogenhuyze

In de werkplaatsen zijn een aantal acties ondernomen om de werkbaarheid te verbeteren:

* Werkplaats schilderen: Er wordt gebruik gemaakt van een open en vrije ruimte waarbij de deelnemers naar believe gebruik kunnen maken van aanwezige faciliteiten. Er zijn extra verrijdbare wanden gebouwd. Opslagcapaciteiten zijn verruimd en verbeterd. Restmateriaal wordt verzameld en gebruikt.

* Werkplaats digitaal is verhuisd van de 1^e etage naar de 2^e etage. Is nu onderdeel van de werkplaats zeefdruk. Er zijn een aankopen gedaan om de werkplaats te optimaliseren waaronder een beamer en andere hardware. Idee was om op die wijze de koppeling met grafiek te onderstrepen op basis van de print- en plotfaciliteiten. Daarnaast is de ambitie uitgesproken de werkplaats digitaal meer aansluiting te laten vinden met de overige werkplaatsen.

* Werkplaats grafiek heeft een polymeerkast met een aflegblad gekregen, Ladekasten zijn doorgespit en opgeschoond, er kwam extra opslagruimte op de gang en er is bij zeefdruk heringericht. Door de komst van de DNA-ateliers is het met name bij litho aan de krappe kant; maximaal 3 mensen kunnen er tegelijkertijd werken. In 2009 is Mischa van Pinxteren aangesteld als werkplaatsassistent.

* Werkplaats keramiek geen veranderingen.

* Werkplaats hout/metaal is voorzien van betere opslagcapaciteiten, er is opgeruimd en heringericht.

Apparatuur is aangeschaft waaronder buigijzer en handgereedschap.
In 2009 is Niek de Heer aangesteld als werkplaatsassistent.

* Verder is de kelder opgeruimd en is daar meer opslag gekomen voor ruimtelijk werk en schilderijen.

* Eerste aanzet tot verbetering van de AV-unit, waaronder de aanschaf van een Apple MacBook .

2 Gastbegeleiding

De academie nodigt regelmatig gastkunstenaars uit om op basis van hun expertise kortere of langere tijd workshops of masterclasses te geven. Hun inhoudelijke en vaktechnische ervaring zien we als een toegevoegde waarde aan het vaste programma van de academie. Het prikkelt de deelnemer op soms onverwachte wijze tot verdieping en experiment. Er zijn een aantal kaders waarbinnen de gastkunstenaars aan het werk gaan binnen de academie:

Kick-Off

Een programma waarbij de kunstenaar een of een paar dagen gastlessen geeft binnen een specifieke discipline/werkplaats. Focus ligt op experiment en inspiratie. In 2009 hebben bijzondere en gerenommeerde kunstenaars inspirerende workshops, kick-off's en masterclasses gerealiseerd voor deelnemers tevens was er de mogelijkheid voor externe geïnteresseerden hieraan deel te nemen.

Uitgenodigd in 2009:

Schilderen: Heidi Linck, Thomas Raat, Philippine Hoegen, Morad Bouchakour

Grafiek: Joris Geurts, Jacomijn den Engelsen, Anuli Croon, Stijn Peeters

Ruimtelijk: Ton Boelhouwer, Twan Janssen, Christiaan Zwanikken, Auke de Vries, Rolf Engelen, Zeger Reijers, Merijn Bolink, Martina Florians, Maartje Korstanje

Artist-in-Residence

Een programma waarbij de gastkunstenaar voor langere tijd werkt aan een eigen project binnen een van de werkplaatsen. En hierbij tot uitwisseling komt met deelnemers op basis van het werkproces.

Uitgenodigd in 2009:

Keramiek: Gijs Assmann (*zie foto hiernaast*)

Bewegend beeld: Twan Janssen

3 Reflectie

De academie biedt binnen het programma de mogelijkheid om inhoudelijk te reflecteren op het eigen werk of proces en de beleving of betekenisgeving van het kunstenaarschap.

a Werkbeschouwing

Werk beschouwingen voor zelfstandig werkende deelnemers en individuele begeleiding door Hans van Lunteren.

b Kunstbeschouwing

Kunstfilosofische projecten met lezing, debat en museumbezoek, georganiseerd door Yves de Block.

- De onvoltooide tuin, Mark Rothko, Alberto Giacometti.

- Magritte en de surrealisten

- Kunst als methode, Michael van Hoogenhuyze

4 Uitwisseling/samenwerking

De academie hecht waarde aan uitwisseling en contact met de buitenwereld. Het is belangrijk om de eigen positie, visie en ambitie te peilen aan de maatschappij en haar verhouding tot de kunst. Waar staan we, wat willen we, hoe doen anderen het etc. Hiertoe participeren we in projecten en exposities in binnen en buitenland.

a Link your art

Een samenwerkingsprogramma met Heden Den Haag

b Berlijn grafiek/ruimtelijk

Projectweek voor grafici in de Druckwerkstatt en voor keramisten en beeldhouwers in de Bildhauerwerkstatt in Berlijn

c Stadsacademie

Samenwerking met het Koorenhuis. Een sterk academisch gerichte 3 jarige tekenopleiding. Eerste aanzet. n.b. In december 2009 eerste evaluatie, die eensluidend niet als synergetisch en als voldoende eigen profiel aanscherpend werd ervaren. In goed overleg wordt opzet eerste jaar in VA voltooid tot eind juni 2010, daarna verhuist de stadsacademie naar andere meer voor dit doel geschikte locatie (met meer groeimogelijkheden en meer met stadsacademie overeenstemmende profileringaansluiting).

BEELDEND PLATFORM / WWVF

Studio's & workshops

World Wide Visual Factory voorheen World Wide Video Festival staat onder leiding van Tom van Vliet en verzorgt workshop programmering voor Studio's 1, 2 en 3, inmiddels volwaardige audiovisuele werkplaatsen waar tentoonstellingen kunnen worden voorbereid en experimenten plaats vinden.

Artists-in-Residence

Als onderdeel van het Vrije Academie Artist-in-Residence programma worden kunstenaars uitgenodigd om in de studio's te komen werken. In 2009 waren dit: Danillo Barata, Paul Borchers, George Snow, Holger Hiller, Fernando Rabelo, Roland Schimmel (zie ook Studium

Generale-programma), Twan Janssen, Daniel Lisboa (zie foto) en Jasper TX uitgenodigd.

DNA (De Nieuwe Academie)

DNA, onder verantwoordelijkheid van Felix Villanueva is een ontwikkelingslijn voor afgestudeerde en speciaal getalenteerde kunstenaars. Binnen DNA loopt een speciaal programma waar gerenommeerde kunstenaars en theoretici in dialoog treden met de deelnemers van DNA. De begeleiding van de DNA deelnemers voltrekt zich via het lopende artistieke onderzoek van de uitgenodigde kunstenaars die steeds voor zes weken worden gecontracteerd. De DNA deelnemers schrijven zich voor een jaar in. In dit jaar wordt behalve gewerkt aan de artistieke ontwikkeling ook gewerkt aan het leggen van contacten en zorgen voor tentoonstellingen.

LIJST DEELNEMERS DNA 2009

Tim Breukers (tot 01.09.09)	Academie voor Beeldende Vorming, Tilburg
Klaas Bijl	Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag
Mil Ceulemans	Academie St. Lucas, Antwerpen
Laura van Eeden	Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag
Salimah Gablan (tot 01.01.09)	Geen kunstopleiding
Wieteke Heldens (tot 01.09.09)	Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag
Annemie Devolder (tot 01.09.09)	Geen kunstopleiding
Diederick Hees	Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag
Terrence Lettiche	Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag
Astrid Nobel (tot 01.09.09)	Academie Minerva, Groningen

Robbert Pauwels
Obbe Tiddens
Amir Tirandaz
Tjeerd Vrielink
Lenny Waasdorp
Lars Weller
Vera Witleer

ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten, Enschede
Geen kunstopleiding
Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag
Willem de Kooning Academie, Rotterdam
Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag
ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten, Zwolle
Geen kunstopleiding

DNA-ers Astrid Nobel, Wieteke Heldens en Tim Breukers in Chongqing met 2 Chinese uitwisselingsstudenten

Alle deelnemers die op 1 september 2009 hun tweejarig verblijf op DNA hebben afgesloten, zijn werkzaam als zelfstandig kunstenaar en beschikken over een eigen atelier. Zij hebben op verschillende plekken geëxposeerd. Aan drie van hen is door het Fonds BKVB een startstipendium toegekend. Twee kunstenaars hebben een contract gekregen bij een professionele galerie in het buitenland (Galerie Loculus, Brussel). Eén kunstenaar werd uitgenodigd voor een groepstentoonstelling in het Drawing Centre, Diepenheim. Eén kunstenaar vertrok naar New York en beschikt daar over een eigen atelier. Drie kunstenaars hebben deelgenomen aan een uitwisselingsprogramma met de Sichuan Academy of Fine Arts in Chongqing, China waar zij gedurende 6 weken een residency kregen.

In het voorjaar 2009 werd in Quartair Contemporary Art Initiatives in Den Haag een tentoonstelling georganiseerd met werk van de eerste lichting DNA-deelnemers.

LIJST DNA-BEGELEIDERS 2009

Stef van Bellingen, Loek Grootjans, Servie Janssen, Els Opsomer, Philip Peters, Rob Smolders, Martijn Verhoeven, Felix Villanueva, Alex de Vries

STEF VAN BELLINGEN (1963) is allround actief kunstwetenschapper. Na zijn studies klassieke archeologie en kunstgeschiedenis was hij werkzaam als pedagogisch medewerker bij het S.M.A.K. (Stedelijk Museum voor Actuele Kunst) in Gent. Als zelfstandig curator was en is hij verantwoordelijk voor de samenstelling en organisatie van diverse tentoonstellingen en kunstprojecten. Daarnaast publiceert hij regelmatig en geeft hij veel lezingen over kunst. Sinds 2006 is Van Bellingen artistiek leider van Stichting WARP (Waastrand Art Projects) in het Belgische Sint Niklaas. Een stichting die zich onder meer toelegt op het organiseren van tentoonstellingen, voordrachten, debatten, lezingen en workshops. Onder auspiciën van WARP organiseert Stef van Bellingen onder meer de jaarlijkse 'portfoliodagen'. Tijdens deze dagen worden jonge startende kunstenaars in de gelegenheid gesteld om aan de hand van hun werkportfolio's gesprekken te voeren met een internationale keur aan kunstenaars, curatoren en kunstcritici.

LOEK GROOTJANS (1955) studeerde van 1973 tot 1978 fotografie en schilderen aan de Academie St. Joost in Breda. Grootjans' werk neemt de steeds wisselende vorm aan van installaties, performances (vaak met acteurs, figuranten of kunstenaars), muurschilderingen, tekeningen, teksten en publicaties. Deze werken worden voorgesteld als 'Departementen' van een stichting: 'Foundation for the benefit of the aspiration and the understanding of context (formerly known as the institute for immediate knowledge, real perception and logic features according to the most contemporary monochrome paintings)'. Grootjans is op zoek naar intensiever contact met het publiek, en wil de discussie over kunst in het algemeen en zijn werk in het bijzonder op gang brengen. Hij doet dat vanuit een filosofisch en poëtisch perspectief, en altijd met een humorvolle radicaliteit die grenst aan het absurde. Loek Grootjans exposeerde op vele plekken in binnen- en buitenland, o.a. in Barcelona, Madrid, München en Parijs. Hij

had solotentoonstellingen in Museum De Pont in Tilburg, Museum Bommel Van Dam in Venlo en het IKOB/Museum für Zeitgenössische Kunst in Eupen (B). Begin 2010 organiseerde het S.M.A.K. (Stedelijk Museum voor Actuele Kunst) in Gent een tentoonstelling van zijn werk.

SERVIE JANSSEN (1949) studeerde aan de Stadsacademie en de Jan van Eyck Academie in Maastricht en aan de Academia Stżuk Pieknych in Krakow in Polen. Janssen behoort tot de generatie in Nederland werkende performance-kunstenaars die in de late jaren zeventig internationale bekendheid genoten, zoals Marina Abramovic, Gerrit Dekker en Ben d'Armagnac. Vanaf 1978 presenteerde hij zijn performances bij Stichting De Appel in Amsterdam en nam hij deel aan talrijke kunstfestivals in onder meer Antwerpen, Arnhem, Lyon, Hannover, Keulen, Parijs, New York, Lublin, Wrocław, en Warschau. Tegenwoordig maakt Servie Janssen objecten, tekeningen, schilderijen, installaties en schrijft hij poëzie. Servie Janssen was van 1986 tot 2000 gastdocent aan de Academie St. Joost in Breda, de Academie voor Beeldende Kunsten Arnhem, het Frank Mohr Institute in Groningen, de Gerrit Rietveld Academie en de Rijksakademie in Amsterdam. Werken van Servie Janssen zijn opgenomen in de collecties van o.a. het Bonnefantenmuseum in Maastricht, Museum Het Valkhof in Nijmegen, Museum Kunstpalaat in Düsseldorf (D) en het Nederlands Instituut voor Mediakunst.

ELS OPSOMER (1968) woont en werkt in Brussel. Zij was van 1996 tot 1999 artist-in-residence aan de Rijksakademie Amsterdam. In 1997 was zij laureate van de Prijs Jonge Belgische Schilderkunst (Prijs E. Langui). Centraal in haar werk staat de isolatie en de spanning tussen vervreemding en herkenning in de grootstad. Ze reist de wereld rond om stedelijke landschappen te 'archiveren' in foto's en video's. In 2006 trok ze naar New York, Brazilië en China, waar ze stadsfragmenten vastlegde die we normaal niet meer opmerken. Zij had tentoonstellingen in onder meer Den Haag (GEMAK), Rotterdam (Witte de With), Karlsruhe, Dortmund, Santiago de Compostella, Brussel, Ramallah, Parijs, São Paulo, Werkleitz en Graz. Haar werk is vaak te zien geweest op internationale biënnales, zoals de biënnale van Istanbul (2007) en de biënnales van Brussel en Kwangju, Zuid-Korea (2008). Els Opsomer was onder meer werkzaam als docent aan de academie La Cambre, Ecole Nationale Supérieure des Arts Visuels in Brussel.

PHILIP PETERS (1948) studeerde kunstgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Leiden. Van 1978 tot 1996 was hij artistiek leider van het Haags Centrum voor Aktuele Kunst HCAK, waar hij verantwoordelijk was voor groot aantal spraakmakende tentoonstellingen en kunstprojecten. In de jaren tachtig schreef hij kunstkritieken voor NRC Handelsblad en weekblad De Tijd. Van 1989 tot 1997 bekleedde hij het hoofdredacteurschap van Museumjournaal, tijdschrift voor eigentijdse kunst. Als zelfstandig auteur heeft hij talrijke publicaties op zijn naam staan in boeken, tijdschriften, tentoonstellingscatalogi en andersoortige uitgaven in binnen- en buitenland. Naast zijn werkzaamheden als publicist heeft Philip Peters ook (gast)docentschappen vervuld aan onder meer de Vrije Academie en de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag, en maakte hij deel uit van verscheidene kunstcommissies.

ROB SMOLDERS (1958) studeerde enkele jaren kunstgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Utrecht. Tijdens zijn studietijd richtte hij in 1979 met Arjen Kok en Alex de Vries het kunsttijdschrift Metropolis M op. Tot 1992 was Smolders hoofdredacteur van dit blad, en schreef hij kunstrecensies voor NRC Handelsblad. Van 1992 tot 2003 was hij werkzaam als directeur van Museum De Wieger in Deurne. In 2003 verscheen zijn boek Want alles is oud – Hendrik Wiegersma en de kunst. Onder zijn redactie verscheen in 2005 het boek Spreek Je Eigen Taal – Bisschop Muskens in gesprek met kunstenaars. Tegenwoordig is Smolders werkzaam als freelance publicist en tentoonstellingsmaker. Hij is tevens bestuurslid van de Stichting Wim Izaks en jurylid van de daaraan verbonden schilderprijs. Onder auspiciën van deze stichting organiseert Smolders sinds 2007 tentoonstellingen in de voormalige Tricot fabriek in Winterswijk.

MARTIJN VERHOEVEN (1968) studeerde kunstgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Leiden en volgde aansluitend een jaar het International Curatorial Training Programme van De Appel in Amsterdam. Als tentoonstellingsmaker en projectbegeleider werkte hij onder meer voor het Gemeentemuseum Den Haag, Kunstgebouw/Stichting Kunst en Cultuur Zuid-Holland, SKOR en het CBK Dordrecht. In 2009 organiseert hij in het Institute for Contemporary Art te Sarajevo een tentoonstelling van de in Den Haag werkzame Iraanse kunstenaar Navid Nuur. Verhoeven is coördinator van de afdeling Beeldende Kunst aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten Den Haag en docent Theorie van de Fotografie aan de opleiding Tweede Fase Fotografie van de Academie St. Joost te Breda. Hij is lid van de Commissie Beeldende Kunst, Architectuur en Vormgeving van de Raad voor Cultuur in Rotterdam en is bestuursvoorzitter van kunstenaarsinitiatief 1646 in Den Haag. In 2005 voerde hij (i.s.m. Frits Gierstberg, Maartje

van den Heuvel en Hans Scholten) de redactie van de publicatie Documentaire Strategieën/Documentary Strategies (NAI Uitgevers).

FELIX VILLANUEVA (1951) was aanvankelijk werkzaam als beeldend kunstenaar, maar legde zich vanaf begin jaren tachtig steeds meer toe op het organiseren van tentoonstellingen en het schrijven over beeldende kunst en architectuur. In opdracht van overheden, musea, kunststichtingen en bedrijven, en ook op eigen initiatief, bracht hij een groot aantal exposities, projecten en publicaties tot stand. Van 1992 tot 1999 was hij directeur van het Centrum Beeldende Kunst van de provincie Utrecht. Van 2002 tot 2009 was hij hoofdadviseur Kunstopdrachten/Culturele Planologie van de provincie Groningen. Vanaf 2005 is hij als staf lid verbonden aan de Vrije Academie Den Haag waar hij zich bezighoudt met het algemene beleid, het coördineren van DNA, het Studium Generale en het organiseren van tentoonstellingen. Daarnaast is hij werkzaam als freelance tentoonstellingsmaker, publicist en kunstadviseur.

ALEX DE VRIES (1957) was in 1979 medeoprichter van Metropolis M, tijdschrift over hedendaagse kunst, waarvan hij vijf jaar redacteur was. Van 1984 tot 1989 werkte hij bij het Shaffy Theater in Amsterdam om daarna over te stappen naar ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten Arnhem. Daar was hij hoofd van de afdeling Communicatie, en oprichter/hoofdredacteur van het kwartaaltijdschrift 'De Kunsten'. In 1997 werd hij aangesteld als directeur van de Academie voor Kunst en Vormgeving 's-Hertogenbosch. Sinds september 2001 werkt hij als auteur en adviseur samen met grafisch ontwerper Jan Willem den Hartog in het communicatiebureau Stern/Den Hartog & De Vries (www.sternsite.nl). Een onderdeel van dit bureau is Uitgeverij De Zwaluw. Alex de Vries schrijft met name over kunstenaars, kunstbeleid en theater. Hij is ook actief als tentoonstellingsmaker. Regelmatig voert hij openbare gesprekken met kunstenaars in Museum De Pont in Tilburg. Sinds 2006 is hij lid van de commissie beeldende kunst en vormgeving van de Raad voor Cultuur. Ook is hij bestuurslid van BAK, Basis voor Actuele Kunst, Utrecht.

STUDIUM GENERALE

In 2009 werden meestal op de laatste vrijdag van de maand Studium Generale programma's georganiseerd. Deze programma's zijn ook bedoeld voor belangstellenden van buiten de Vrije Academie. De thematische programma's beslaan over het algemeen een hele dag. In de programmering is gezocht naar een grote diversiteit en naar multidisciplinaire verbanden, waarbij kunst bijvoorbeeld is gerelateerd aan wetenschap, politiek, filosofie, literatuur, theater etc. Het Studium Generale programma werd ook via een aparte publicatie verspreid.

PROGRAMMA 2009 (Samenstelling en coördinatie: Felix Villanueva)

Vrijdag 30 januari 2009

Symposium over optische illusies naar aanleiding van Roland Schimmel's videowerk *Subliminal Reset*

In het voorjaar 2008 deed de kunstenaar Roland Schimmel op de Vrije Academie Den Haag onderzoek naar

mogelijke toepassingen van een 360 graden panoramisch videoprojectiescherm in zijn werk. Dit 360 graden videopanorama werd ontwikkeld door Tom van Vliet (World Wide Video Factory) in de opnamestudio van de Vrije Academie. Het onderzoek dat Roland Schimmel, met assistentie van beeld- en geluidstechnicus Maurice van Brummelen, op de Vrije Academie heeft verricht, heeft uiteindelijk geresulteerd in het kunstwerk *Subliminal Reset*, een panoramische videoprojectie waarin door middel van fluctuerende kleurimpulsen en geluid een visuele kortsluiting in de waarneming wordt teweeggebracht.

Het symposium bestond uit: Lezing over optische illusies door Prof. Dr. Charles de Weert, emeritus hoogleraar Psychofysica aan de Radboud Universiteit te Nijmegen; Vertoning van een vijftal videowerken van de kunstenaar Roland Schimmel: *Blind Spot I, II en III* (2004), *White Noise* (2005), *Psychoscope* (2008); Gesprek tussen Alex de Vries en Roland Schimmel met toelichting van Roland Schimmel op het videowerk *Subliminal Reset*; Presentatie van *Subliminal Reset*.

Vrijdag 27 februari 2009

Symposium over leven en werk van PIERRE KLOSSOWSKI

Het tekenkunstig werk van de Franse kunstenaar, schrijver en vertaler Pierre Klossowski (1905-2001) werd pas in de jaren tachtig op de door Rudi Fuchs samengestelde Documenta 7 in Kassel voor een groot kunstpubliek ontsloten. Veel kunstenaars, kunsttheoretici en filosofen weten zich geïnspireerd door het leven en werk van deze

eenling in de wereld van de kunst, literatuur en filosofie. Pierre Klossowski, oudere broer van de bekende schilder Balthus (1908-2001), wordt na zijn eerste publicaties (1925, over Marquis de Sade) en zijn vertalingen van o.a. Benjamin, Nietzsche, Kafka, Kierkegaard en Wittgenstein gerekend tot de intellectuele avant-garde van Frankrijk.

Symposium bestond uit de lezing *De weg via de omweg, een inleiding op het leven en werk van Pierre Klossowski* door de Belgische kunstfilosoof Daan Van Speybroeck, met onder meer fragmenten uit documentaire over de Franse filosoof en schrijver Georges Bataille en uit de film *Au Hasard Balthasar* van Robert Bresson waarin Pierre Klossowski de rol speelt van de vrekkige molenaar; verder een lezing door Daan Van Speybroeck over de tekenkunst van Pierre Klossowski met aansluitend vertoning van fragmenten uit de films *Klossowski, peintre-exorciste* (1987-88) van Pierre Couliboef en *L'Hypothèse du tableau volé* (1979) van Raoul Ruiz; Lezing/presentatie door de kunstenaar Toon Teeken die een aantal werken heeft vervaardigd naar aanleiding van een sculptuur van Pierre Klossowski.

Vrijdag 27 maart 2009

Symposium over PERFORMANCE ART

Het begrip performance art wordt sinds de jaren zeventig binnen de beeldende kunst gebezigd. In performance art, speelt het kunstwerk als te verhandelen object geen rol meer, maar geven kunstenaars met het lichaam als materiaal en beeldend element vorm aan bepaalde concepten. Daarbij worden eenmalige acties uitgevoerd op een vastgestelde tijd en plaats en meestal in aanwezigheid van publiek. Om deze kunstvorm meer onder de aandacht te brengen van de officiële kunstwereld richtte Wies Smals in 1975 in Amsterdam De Appel op, centrum voor performance, video-installaties en ruimtelijke projecten. Tussen 1975 en 1978 beleefde de performance art, mede door de activiteiten van De Appel, haar hoogtepunt. Kunstenaars die er performances hielden, genoten al gauw internationale bekendheid, zoals Marina Abramovic, Ulay, Vito Acconci, Ulrike Rosenbach, Valie Export, Lauri Anderson, Servie Janssen, Gerrit Dekker en Ben d'Armagnac. Inmiddels is performance art als officiële kunstvorm gecategoriseerd en worden tegenwoordig pogingen gedaan om dit begrip, onder invloed van actuele ontwikkelingen in de beeldende kunst, te herdefiniëren. Welke betekenis heeft performance art gehad voor de ontwikkeling van de beeldende kunst? Waarin verschillen actuele vormen van performance art van hun voorbeelden uit de jaren zeventig en in hoeverre liggen er andere artistieke motieven en drijfveren aan ten grondslag?

Symposium bestond uit: Lezing door Marga van Mechelen, universitair docent Kunstgeschiedenis aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam en auteur van *De Appel, Performances, Installaties, Video, Projecten, 1975-1983* (Stichting De Appel, Amsterdam 2006); Presentaties van de kunstenaars Francine Claassen, Yael Davids en Servie Janssen; Gesprek onder leiding van Alex de Vries met Francine Claassen, Yael Davids en Servie Janssen.

Vrijdag 1 mei 2009

COMMUNITY ART, kunstvorm of beleidsinstrument?

The term community art is terug te voeren op de activiteiten van een aantal Britse kunstenaars die in de jaren zestig kunstprojecten voor de gemeenschap wilden opzetten. In Nederland verscheen de term voor het eerst in de cultuurnota 2005-2008 als beleidsinstrument ter versterking van de sociale cohesie tussen verschillende bewonersgroepen. Het begrip duikt de laatste jaren veelvuldig op bij de uitvoering van kunstprojecten waarin kunstenaars nauw samenwerken met specifieke groepen in de samenleving en waarin naast artistieke uitgangspunten ook sociaal-maatschappelijke aspecten een rol spelen. Veelal projecten in Vinexwijken en in herin te richten wijken waar bewoners afkomstig uit verschillende culturen naast elkaar leven. Kunstenaars als Jeanne van Heeswijk, Sjaak Langenberg (*foto*), Esther Didden en Sabrina Lindemann worden door de kunstbeleidwereld als specialisten op onderhavig terrein beschouwd. Zien zij zichzelf ook zo? Of dient deze specialistische stigmatisering slechts ter bevestiging van politieke cultuurprogramma's en daaruit voortvloeiende subsidieregelingen? Dreigen kunstuitingen die onder community art worden geschaard niet door de politiek te worden geïnstrumentaliseerd ter oplossing van het integratievraagstuk? Of behouden zij een eigen status als bijzondere vorm van kunst in de openbare ruimte?

Symposium bestond uit: Vertoning van een korte film over het werk van de kunstenaar Sjaak Langenberg met aansluitend een lezing/presentatie door Sjaak Langenberg over het project *Hoog Bezoek* dat hij in samenwerking met Rosé de Beer uitvoerde voor een verzorgingstehuis in de wijk Overvecht in Utrecht; Presentatie door de kunstenaar Sabrina Lindemann over het project *Hotel Transvaal* dat zij onder auspiciën van projectbureau OpTrek in de Haagse wijk Transvaal heeft opgezet; Presentatie door de kunstenaar Esther Didden over het project *De Blauwe Periode*, dat zij sinds december 2007 uitvoert in de naoorlogse wijk Babberspolder Oost in Vlaardingen; Gesprek onder leiding van Alex de Vries met Esther Didden, Sjaak Langenberg en Sabrina Lindemann.

Vrijdag 29 mei 2009

AVANT-GARDISTEN IN DEN HAAG: Livinus van de Bundt, Dick Raaijmakers en Frans Zwartjes

Als het de beeldende kunst betreft, wordt Den Haag vaak in verband gebracht met een oerhaagse naoorlogse kunsttraditie, die ter navolging van haar 19e-eeuwse voorganger Nieuwe Haagse School werd genoemd. Hoe nieuw de moderne figuratie en abstractie van de Nieuwe Haagse School in de jaren vijftig zich ook voordeden, ten opzichte van gelijktijdige ontwikkelingen in Amsterdam bijvoorbeeld, waar CoBrA-kunstenaars als Karel Appel en Constant de toon zetten, kan deze Haagse stroming als tamelijk behoudend worden beschouwd. Toch zijn er wel degelijk avant-gardistische sporen na te trekken in het naoorlogse kunstleven in de residentie. En wel in de activiteiten van drie eigenzinnige pioniers op het gebied van lichtkunst, experimentele film, videokunst,

elektronische muziek, theater en beeldende kunst: Livinus van de Bundt (1909-1979), Dick Raaijmakers (1930) en Frans Zwartjes (1927). Zij hebben op kunstenaars van hun eigen generatie, maar vooral op jongere generaties kunstenaars een grote invloed uitgeoefend. Waar bestond hun vernieuwende originaliteit uit? Wat waren hun drijfveren, werkmethoden en denkwijzen? Welke positie namen zij in het naoorlogse Haagse kunstklimaat in?

Symposium bestond uit: Lezing *Avant-gardisten in Den Haag: Livinus van de Bundt, Dick Raaijmakers en Frans Zwartjes*, door Mark Kremer, zelfstandig tentoonstellingsmaker/publicist; *De grote tovenaars* (2005), documentaire van Ruud Monster over de filmer, musicus, vioolbouwer, tekenaar, schilder en beeldhouwer (en voormalig directeur VA) Frans Zwartjes (1927), die eind jaren zestig furore maakte met zijn schilderachtige, psychologische en seksueel geladen zwart-witfilms. Zwartjes, door de Amerikaanse essayist Susan Sontag ooit '*de belangrijkste experimentele filmer van zijn tijd*' genoemd, heeft een oeuvre van meer dan vijftig titels op zijn naam staan; *Op zoek naar een vergeten toepassing: een portret van Dick Raaijmakers* (2000), documentaire van Jacqueline Oskamp, Sander van Meurs en Michiel Hobbelink.

VRIJDAG 25 SEPTEMBER

SHOULD I STAY OR SHOULD I GO? Over het nomadische in de kunst

Lezing van de semioticus Aart van Zoest over het sedentarisme en het nomadisme in de roman *Le Grand Meaulnes* van de Franse schrijver Alain-Fournier

Lezing van de Belgische kunstenaar Christoph Fink over zijn cartografische kunstprojecten

Lezing van de Belgische kunsthistoricus Georges Petitjean over de tentoonstelling *Nomadén in Kunst*: Marcel Broodthaers >< Dorothy Napangardi, Kathleen Petyarre, Lilly Kelly Napangardi, Jackie Giles, waarin het werk van de Belgische kunstenaars in samenhang met dat van toonaangevende Aboriginal woestijnschilders uit Centraal- en West-Australië werd gepresenteerd.

VRIJDAG 30 OKTOBER

MEESTERWERKEN EN MEESTERZETTEN

Lezing van de kunsthistoricus Frank Reijnders waarin tegenover de cultus van het meesterwerk een kritische analyse van dit fenomeen wordt ontvouwd.

Lezing van de kunstenaar Jan Andriessse over zijn fascinatie voor het schilderij 'Compositie ruit met vier gele lijnen', dat Piet Mondriaan in 1933 vervaardigde.

Openbaar gesprek tussen Frank Reijnders en Jan Andriessse onder leiding van Alex de Vries.

VRIJDAG 27 NOVEMBER

MOSSLS EN MALLARMÉ, OVER MARCEL BROODTHAERS

Belgische kunsthistoricus Stef van Bellingen over het oeuvre van de Belgische kunstenaar Marcel Broodthaers (1924-1976).

Lezing van Frank Maes, conservator van het S.M.A.K. (Stedelijk Museum voor Actuele Kunst), Gent. In deze voordracht wordt aandacht besteed aan de betekenisgeving van het oeuvre van Marcel Broodthaers. Lezing van de kunstenaar Loek Grootjans, waarin de spreker verbanden legt tussen zijn oeuvre en dat van Marcel Broodthaers.

GEMAK 2009

Tentoonstellingen met debatprogramma

10 januari - 22 maart 2009: **Beloofde Land**

Met een scherpe blik, een groot gevoel voor schoonheid en soms met nauwelijks verholen verbazing kijken in *Beloofde Land* fotograaf Pavel Wolberg (Leningrad, nu Sint Petersburg, 1966) en videokunstenares Yael Bartana (Afula, Israël, 1970) naar de Israëliëse samenleving. Wolberg laat met zijn foto's (*zie hiernaast*) de soms absurde, soms tegenstrijdige realiteit zien die in Israël alledaags is geworden, mede door de continue aanwezigheid van het leger en andere veiligheidsdiensten. Yael Bartana is een videokunstenares die in haar bevreemdende, surrealistische en altijd zeer poëtische films uiteenlopende thema's over de Israëliëse en Joodse identiteit aan de kaak stelt.

Debatprogramma:

10 maart 2010: *Rituelen in Roerige Tijden*, emiritus hoogleraar sociale wetenschap Universiteit van Amsterdam, Abram de Swaan en schrijver, dichter en publicist Michael Zeeman in gesprek

17 maart 2010: Lezing fotojournalist en schrijver Hans Aarsman over de wonderlijke wegen van afschuw en schoonheid in de fotografie

27 maart - 19 april 2009: **Tekens van Leven en Dood**

De tentoonstelling, *Tekens van leven en dood*, omvat tekeningen van zestien hedendaagse kunstenaars uit de Collectie Hedendaagse Tekeningen van de Provincie Utrecht, met onder meer werk van Marlene Dumas, David Bade en Erik van Lieshout.

Debatprogramma:

14 april 2009: *Het engagement terug in de kunst?* Met dichter, schrijver, beeldend kunstenaar Michael Tedja, schrijfster, filosoof Désanne van Brederode en gespreksleider & literair criticus Michaël Zeeman.

25 april - 21 juni 2009: **Kibri a Kulturu - Marcel Pinas**

Marcel Pinas werd geboren in Suriname als afstammeling van de Ndyuka, een Marron-volk. In zijn kunst verbeeldt hij niet alleen de moeite die de bosnegers moeten doen om hun cultuur te behouden terwijl hun leefwijze van vele kanten wordt bedreigd, maar ook richt hij zich op de ontwikkeling van die cultuur.

Geopend door wethouder gemeente Den Haag Rabin Baldewsingh

Debatprogramma:

28 april 2009: *Marrons, kunst van het overleven. Hoe overleeft een relatief kleine cultuur in tijden van globalisatie?* Lezing door Prof. Dr. Alex van Stipriaan Luiscius, hoogleraar geschiedenis van Ltijsn-Amerika en het Caraïbisch gebied en conservator Tropenmuseum- Amsterdam.

12 mei 2009: *Het Surinaamse Bos*. Lezing door Wouter Veening over het belang van Surinaamse regenwoud met aansluitend audio-visuele presentatie van Laurens Gomes.

26 mei 2009: *Het Surinaamse legioen – een avond over Suriname en voetbal* met Laetitia Griffith, VVD- Tweede Kamer-lid en presentator Humberto Tan.

9 juni 2009: *Slavernij en Suriname*, Lezing over de afschaffing van de slavernij door Wim Hoogbergen (1944), voormalig hoofddocent Culturele Antropologie Universiteit Utrecht.

16 juni 2009: *Poku*, een avond met traditionele Afro-Surinaamse muziek en dans met André Mosis.

27 juni - 27 september 2009: **Enterling Europe**

Ternauwernood hield hij koers, de kleine, gammele boot waarin fotograaf Joël van Houdt met 28 illegale immigranten de oversteek van Marokko naar het Spaanse eiland Lanzarote waagde. Van Houdt maakte een indringende fotoreportage waarin hij de Marokkaanse Mohamed volgt die geen toekomst in zijn vaderland ziet en als bootvluchteling Europa probeert binnen te komen. In *Gemak* waren de foto's te zien van de voorbereiding, de mislukte pogingen, de uiteindelijke overtocht en Mohameds arrestatie, direct na aankomst. De tentoonstelling werd geopend door PVDA Tweede Kamer-lid Khadija Arib (geb. Hedami, Marokko).

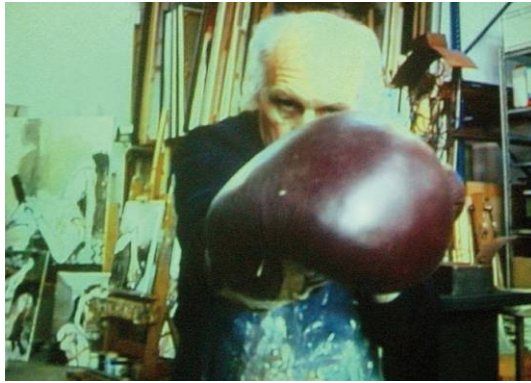
Debatprogramma:

29 juni 2009: *Waar blijft de fotoreportage?* Debat met fotojournalisten Chris de Bode, Geert van Kesteren, en Joël van Houdt, Nicole Robbers plaatsvervangend chef fotoredactie MRC Handelsblad, Roerl Sandvoort van persbureau Hollandse Hoogte en Willem Schoonen, hoofdredacteur Trouw.

8 september 2009: *De prijs van de fotojournalistiek*, debat met Annelies Kuipers, intendant documentairefotografie Fonds BKVB, fotograaf Teun Voeten, gespreksleider Wim van Sinderen

1 oktober - 11 oktober 2009: **"Altijd Bewegen!"**

Een tentoonstelling over kunstenaars 'in beweging', kunst midden in de samenleving, artistieke dynamiek, betrokkenheid en engagement vroeger en nu met aansluitend op dat thema vooral veel 'bewegend beeld'. De tentoonstelling - georganiseerd in het kader van het afscheid van directeur Ingrid Rollema en het aantreden van de nieuwe directeur, Marie Jeanne de Rooij - toonde voorbeelden van wat bewoog en beweegt de Vrije Academie, en waar liet en laat de academie zich door inspireren, een academie die vanaf de oprichting het anders omgaan met kunst en kunstonderwijs in combinatie met de samenleving altijd hoog in het vaandel droeg en draagt, met veel ruimte voor experiment. Rollema en De Rooij zetten met deze expositie een typische Vrije Academie-

tentoonstelling neer: dynamiek, urgentie, raakvlakken met & ontwikkelingen in kunst, politiek & samenleving zijn daarbij kernbegrippen. Beide curatoren vragen daarnaast ook aandacht voor het opnieuw zichtbaar maken en (her)interpreteren van het inspirerende kunstverleden van binnen en buiten de academie.

“Altijd Bewegen!” staat hier voor je niet verliezen in het stilstaan bij of het zoeken naar een eenduidige esthetische consensus, maar juist onderzoekend & nieuwsgierig blijven bewegen met kunst als vertrekpunt voor discussies over een continue veranderende, 'beweeglijke', ook

kunstgrenzen verleggende, *global* samenleving en over de positie en betekenis van kunst daarin.

“Altijd Bewegen!” met werk van Atelier Joep van Lieshout, Christiaan Bastiaans, Livinus van der Bundt, Constant, Witte van Hulzen/Sander Breure, Jeong Yoon Ahn, Caterina Pecchioli, Joris Ivens, Barney de Krijger (foto: still uit de film “Altijd Bewegen!”), Marcellvs L., ligtingen/derooij, Daniel Lisboa, Bruce Nauman, Axel & Helena van der Kraan, Ingrid Rollema, Hugo Schuitemaker, Zhou Xiao Hu, Frans Zwartjes, Alik Assatirian.

Debatprogramma:

Opening en debatten op vrijdag 2 oktober 2009 over betrokkenheid, en engagement in de kunst: Ingrid Rollema over ‘Kunstenaars in tijden van oorlog’; Tom Domnisse over Pier Paolo PASOLINI; DEBAT I Met de beste bedoelingen met Adriaan van van Dis, Linda Polman en gespreksleider Joris Luyendijk; DEBAT II Engagement en Kunst met Sander Broere (van Witte van Hulzen / Sander Broere), Hans van Houwelingen en gespreksleider Edo Dijksterhuis; presentatie door Hugo Schuitemaker, kunstenaar-fotograaf over zijn innovatieve visdistributie 'Zeeliefhebbers'-project; officiële opening door nieuwe directeur Marie Jeanne de Rooij met aansluitend eenmalige vertoning in Gemak van “Indonesia Calling” (1946) van Joris Ivens.

17 oktober 2009 t/m 3 januari 2010: **Ostalgie & Paranoia**

Dit jaar is het precies 20 jaar geleden dat de Berlijnse Muur viel. Daarmee werd de weg geopend voor een hereniging tussen West en Oost – niet alleen in Duitsland, maar in heel Europa, dat decennia werd verscheurd door de Koude Oorlog. In de tentoonstelling DDR: Ostalgie & Paranoia kijken kunstenaars Dora Garcia (Spanje, 1965) – *foto hiernaast* - en Maix Mayer (DDR, 1971) naar het leven voor en na de Wende. In het activiteitenprogramma dat bij de expositie wordt georganiseerd, is aandacht voor verschillende aspecten van het leven in de DDR en de plek van kunst, voor de rol van de Staatssicherheidsdienst, en voor de vraag of de DDR wel écht verleden tijd is.

&

23 oktober - 13 november 2009: **Feind ist, wer anders denkt**

Een extra tentoonstelling aansluitend op thema hoofdtentoonstelling in Gemak over de staatsveiligheid ten tijde van de DDR in samenwerking met de Duitse Ambassade georganiseerd, geopend met speeches van Frans Timmermans, staatssecretaris Buitenlandse Zaken en Marianne Birthler, regeringscommissaris voor de documenten van de staatsveiligheid van de voormalige DDR. In een kleine drie weken kwamen er ruim 1000 bezoekers voor de rondleidingen bij deze tentoonstelling.

Debatprogramma:

3 november 2009: *Leven in de DDR*, Dr. Beatrice de Graaf, historica en publicist over terrorisme-bestrijding, in gesprek met Gabriele Stötzer, schrijfster en kunstenaar, activist burgerrechten in de voormalige DDR.

24 november 2009: *Have I not amused you brilliantly?* Kunsthistorica Susanne Altmann onderzoekt de rol van (vrouwelijke) kunstenaars in de voormalige DDR

9 december 2009: *Kunststad Berlijn*, gesprek met Jurriaan Benschop die in zijn boek *Wonen tussen anderen* – een portret van kunststad Berlijn, Berlijn portretteert door de ogen van creatieve bewoners.